



# 10 ZIELONYCH ZASAD SADZENIA LASÓW

# 10 ZIELONYCH ZASAD - PO CO ONE POWSTAŁY?



W Fundacji WWF Polska z satysfakcją obserwujemy rosnące zainteresowanie firm ograniczaniem swojego wpływu na klimat i różnorodność biologiczną poprzez realizację projektów terenowych. **Firmy często decydują się na sadzenie lasów albo drzew.**

Wiadomo – las jest, można powiedzieć, wdzięcznym obiektem, który

łatwo przemawia do wyobraźni. Każdy lubi spacerować wśród drzew, sadzonki można łatwo policzyć, a dodatkowo nawet ludzie nieinteresujący się ekologią podświadomie czują, że **las to coś dla środowiska dobrego.**



# TO GDZIE JEST PROBLEM?



Sadzenie drzew często niestety może być zakwalifikowane jako greenwashing. **Choć przesłanki zazwyczaj są szlachetne to niestety takie „firmowe” lasy są często sadzone bez odpowiedniego, merytorycznego i opartego na naukowych przesłankach przygotowania.**

Zamiast oddziaływać pozytywnie, bywają szkodliwe dla różnorodności biologicznej i po prostu zakłócają naturalne procesy w przyrodzie. Zdarza się też, że projekty te kończą się wyłącznie na kampaniach marketingowych, gdyż efekt środowiskowy, mimo posadzenia drzew, nie zostaje osiągnięty.



# CZY TO ZNACZY, ŻE **FUNDACJA WWF POLSKA** JEST PRZECIWKO SADZENIU DRZEW?



**Oczywiście, że nie.** W ogromnej większości przypadków sadzenie drzew nie jest przecież szkodliwe i na pewno jest atrakcyjnym działaniem na przykład w ramach wolontariatu pracowniczego. Nowe drzewa mogą w lokalnej skali pomóc przyrodzie – można je sadzić w korytarzach ekologicznych, na brzegach rzek, czy tworząc zadrzewienia śródpolne

- tutaj warto sięgnąć po pomoc organizacji pozarządowych, aby najlepiej określić cele, miejsca i gatunki.

**Dlatego właśnie – aby przeciwdziałać błędom w sadzeniu drzew - w Fundacji WWF Polska prezentujemy 10 Zielonych Zasad. Wiedza w nich zebrana oparta jest na wieloletnim doświadczeniu**





**i naukowych dowodach opracowanych przez ekspertów na całym świecie. To nie jest podręcznik stworzony przez WWF, ale efekt naukowej pracy opisany w artykułach naukowych.**

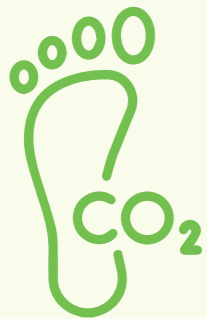
Te zasady są uniwersalne i sprawdzają się równie dobrze w Afryce, czy dalekiej Azji, jak pod Świebodzinem czy Warszawą. Nie mówimy w nich o konkretnych gatunkach, czy konkretnych technikach, a bardziej skupiamy się na wskazaniu

najlepszych praktyk, które są niezbędne do zapewnienia, by zalesianie było korzystne dla klimatu oraz nie szkodziło przyrodzie.

Podkreślamy, że stworzenie nowego lasu to nie jest coś, co się wydarzy szybko i łatwo – to długi i skomplikowany proces, który wymaga od firm pełnego zaangażowania. Warto jednak raz jeszcze podkreślić – sadzenie drzew może pomóc przyrodzie, nie pomoże jednak realnie i długoterminowo klimatowi.



JEDNYM Z CELÓW, DLA KTÓRYCH PRZEDSIĘBIORSTWA DECYDUJĄ SIĘ NA ZALESIANIA JEST **KOMPENSACJA ICH BIEŻĄCEGO ŚLADU WĘGLOWEGO**. W TYM KONTEKŚCIE PERSPEKTYWA WIELU LAT WYDAJE SIĘ BYĆ TRUDNA DO ZAAKCEPTOWANIA.

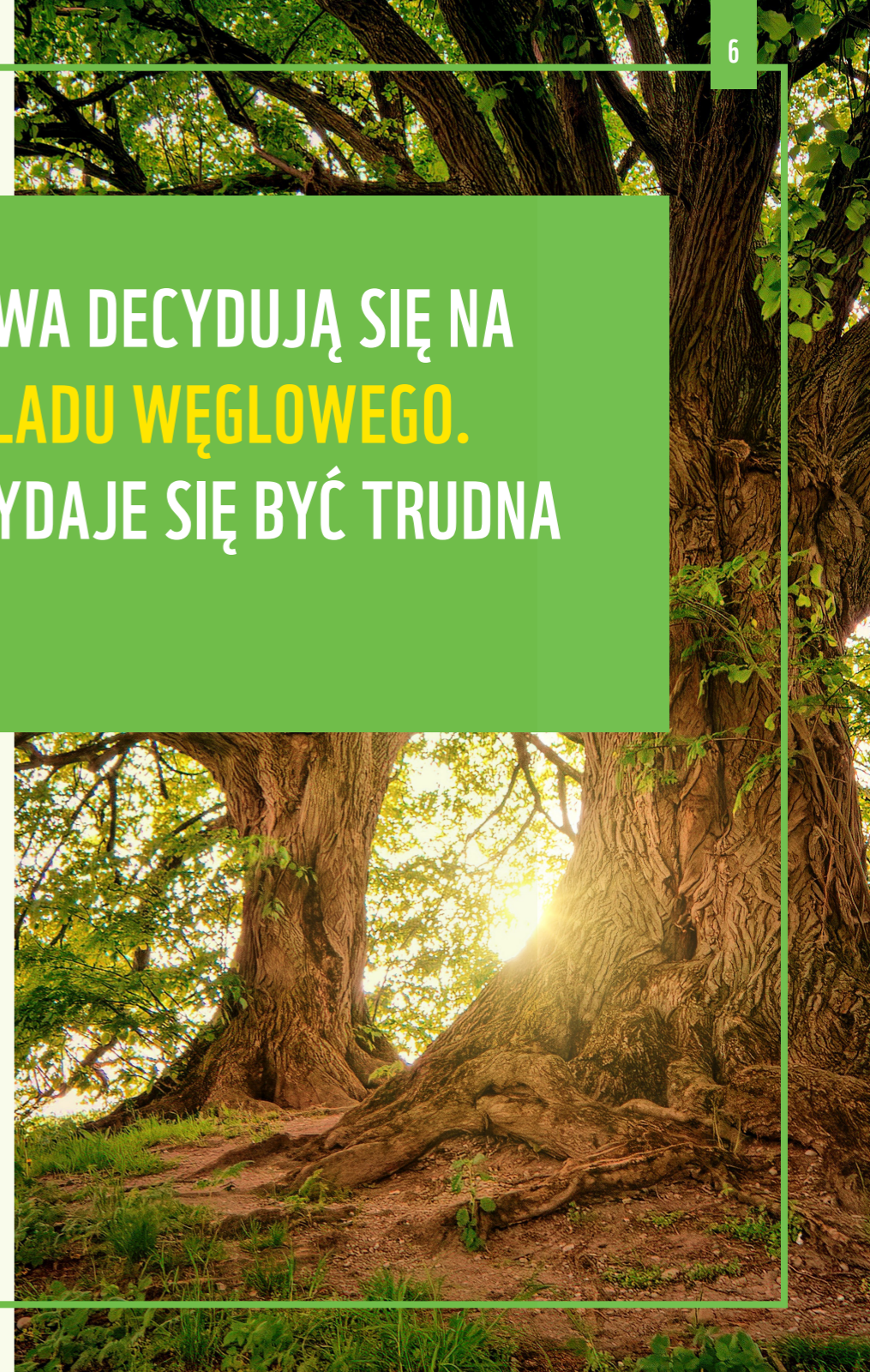


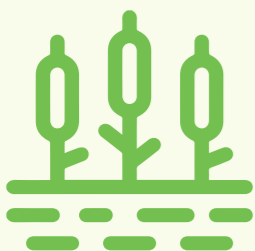
**Przede wszystkim zawsze powtarzamy, że zamiast kompensować emisje trzeba ograniczać.**

Myślenie niektórych firm, że kompensowanie emisji zwalnia z obowiązku ich redukcji, jest błędne i niezgodne z obowiązującymi standardami w tym zakresie. Przede wszystkim trzeba ograni-

czać emisje. Jedynie resztkowe emisje, których naprawdę nie da się wyeliminować, można kompensować m.in. przez projekty przyrodnicze.

**Poza tym, jeśli chodzi o Polskę, sadzenie drzew, czy nawet lasów" nie jest optymalnym działaniem kompensującym CO2.**



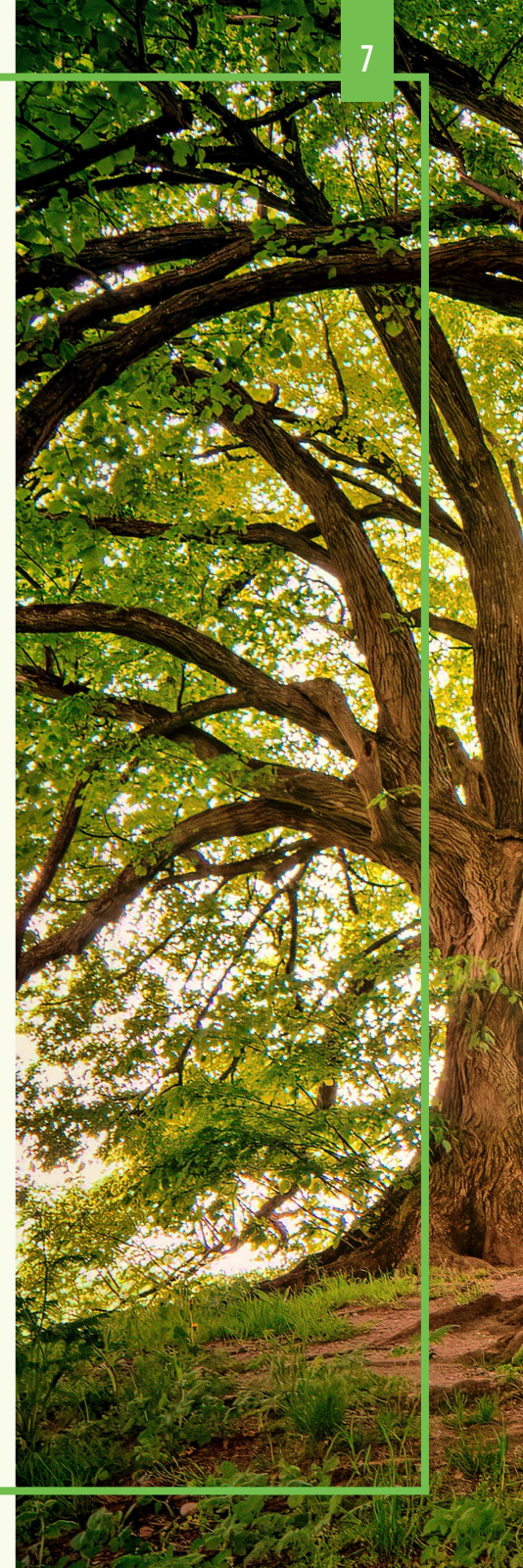


Wracając do pytania o perspektywę czasu. Perspektywa wielu lat, a nawet dziesięcioleci jest konieczna! Nie da się przyspieszyć wzrostu lasu i tworzenia się całego ekosystemu leśnego. W Fundacji WWF Polska zakończyliśmy niedawno projekt, w którym na środowiskowe efekty trzeba było czekać 12 lat. Nikogo to nie zaskoczyło ani nie zdziwiło, gdyż jest to naturalny rytm środowiska naturalnego.

**Trzeba widzieć też, że w warunkach polskich sadzenie drzew nie**

**jest najskuteczniejszym sposobem na naturalną kompensację emisji. W opinii ekspertów najlepszym rozwiązaniem w tym obszarze jest ochrona mokradeł. Nie wszyscy zdają sobie z tego sprawę, ale mokradła są ogromnym magazynem dwutlenku węgla.** Gdy zostają osuszone - a dzieje się to w Polsce na ogromną skalę - uwalniają ten dwutlenek do atmosfery. Oznacza to, że chroniąc mokradła nie dokładamy się do pogłębienia problemu. W Fundacji WWF Polska prowadzimy program

ochrony mokradeł, w który biznes może się zaangażować. Inwestycje w ochronę mokradeł pozwalają firmą na skuteczne stawianie czoła wyzwaniom spowodowanym przez postępujący proces zmiany klimatu, jednocześnie zapewniając korzyści środowiskowe, społeczne i gospodarcze, czyli ESG. To jedna z najbardziej obiecujących strategii walki ze zmianą klimatu i wzmacniania odporności klimatycznej.





# 10 ZIELONYCH ZASAD SADZENIA LASÓW

1

----- ZAMIAST SADZIĆ NOWE, CHROŃ STARE

2

----- W ZGODZIE ROŚNIE LEPIEJ

3

----- PAMIĘTAJ PO CO SADZISZ LAS

4

----- NIE SADŹ BYLE GDZIE

5

----- ZANIM ZASADZISZ, SPRAWDŹ CZY SAMO NIE UROŚNIE LEPIEJ

6

----- NIE SADŹ BYLE CZEGO

7

----- ZDROWY LAS ZE ZDROWYCH NASION

8

----- SADŹ Z GŁOWĄ I PLANUJ

9

----- PYTAJ ZANIM ZASADZISZ

10

----- TO MOŻE SIĘ OPŁACAĆ



PO PIERWSZE

# ZAMIAST SADZIĆ NOWE, CHROŃ STARE

**Las, który już jest, jest lepszy od lasu, który dopiero kiedyś będzie.**

Zarówno pod względem klimatycznym jak i przyrodniczym, ochrona starych lasów jest znacznie skuteczniejsza niż sadzenie nowych.

**Dlaczego stare lasy są lepsze?**



## W CZASIE SWOJEGO DŁUGIEGO ROZWOJU, STARE DRZEWOSTANY NABIERAJĄ CECH NIESPOTYKANYCH GDZIE INDZIEJ<sup>1</sup>



Naturalna, skomplikowana struktura przestrzenna starych lasów stabilizuje warunki klimatyczne.



Mniejszy przewiew i mniejsze nasłonecznienie sprawiają, że w starych lasach jest większa wilgotność.



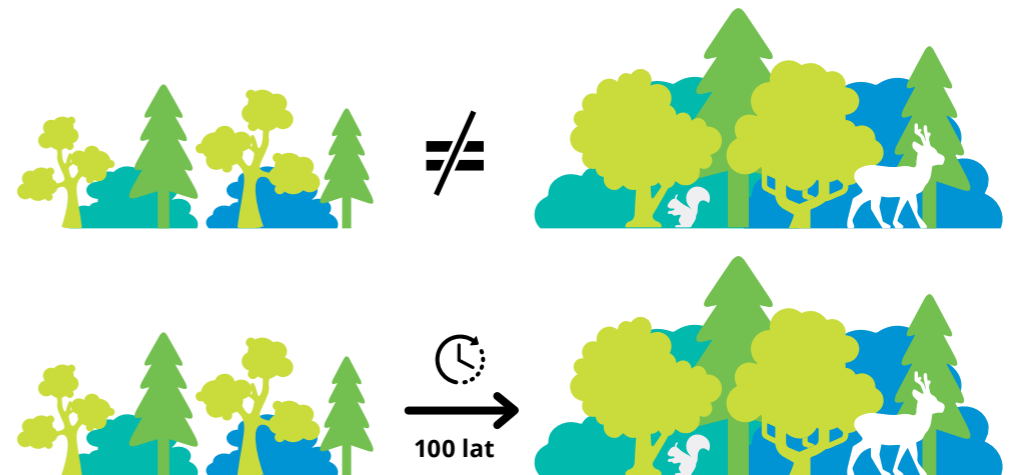
Gromadząca się latami w podłożu różnorodna materia organiczna sprawia, że gleba starego lasu jest często aż o jedną klasę żyzniejsza, niż nawet sąsiadujące z nim na tej samej glebie młodsze drzewostany.

W zdrowym, działającym od dziesięcioleci ekosystemie leśnym odbywa się niezakłócony, płynny przepływ energii i obieg materii - bez przestojów i zatorów. Wyprodukowana materia organiczna ulega szybkiemu rozkładowi, a większość pierwiastków jest dostępna i pobierana przez rośliny w optymalnych ilościach<sup>2</sup>

Wszystko to sprawia, że stare lasy magazynują znacznie więcej dwutlenku węgla, są bardziej odporne na susze i pożary oraz w naturalny sposób oferują najlepsze warunki dla niezliczonej liczby gatunków zwierząt.

Specjaliści z utworzonego przez ONZ Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu wskazują, że w przypadku większości terenów, lasy, aby osiągnąć „dojrzałość” i najlepiej spełniać swoją rolę potrzebują aż 100 lat! Jednocześnie stare lasy, ze zdrowymi, zróżnicowanymi genetycznie gatunkami roślin są niezbędne do wspierania wysiłków na rzecz ponownego zalesiania. Zapewniają doskonałej jakości nasiona i sadzonki oraz są siedliskiem dla owadów zapylających.

Z tych wszystkich powodów – a jest ich jeszcze więcej – ochrona naturalnych lasów jest ważniejsza niż sadzenie nowych. Nowe sadzone obecnie drzewa mogą stać się prawdziwym lasem dopiero w XXII wieku i w żaden sposób nie zastąpią lasu wyciętego „tu i teraz” lasu wyciętego.



<sup>1</sup><http://rebnie.wl.sggw.pl/PozostawianieStarodrzewu.htm>

<sup>2</sup><https://www.encyklopedialesna.pl/haslo/sprawny-ekosystem-lesny/>

# PO DRUGIE W ZGODZIE ROŚNIE LEPIEJ

**Woda, słońce i żyzna gleba  
nie wystarczą, aby wyrósł las.**

W XXI wieku potrzebna jest również do tego współpraca. Badania pokazują, że jednym z głównych powodów niepowodzeń w odtwarzaniu obszarów leśnych są odmienne wizje lokalnych społeczności i organizacji, które chcą sadzić drzewa.



## EKSPERCI PODKREŚLAJĄ ROLĘ ZAANGAŻOWANIA LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI NA MOŻLIWIE NAJWCZEŚNIEJSZYM ETAPIE PROJEKTU.



Identyfikacja interesariuszy i włączenie ich do projektu powinny być częścią już na etapie planowania.



Uwzględnienie potrzeb mieszkańców i organizacji, rozwianie obaw i wątpliwości oraz rzetelna prezentacja korzyści podnoszą szansę na pozytywną realizację.



Przygotowując projekt związany z odtworzeniem terenów leśnych, warto przygotować strategię komunikacji z lokalnymi interesariuszami.



Korzystnym rozwiązaniem mogą być spotkania informacyjne z mieszkańcami – to dobra okazja, aby nie tylko przedstawić korzyści, ale również poznać miejscowy punkt widzenia.



## TRUDNOŚĆ ZADANIA ROŚNIE WRAZ ZE ZRÓŻNICOWANIEM LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI.

Ten sam projekt może być oceniany skrajnie różnie przez mieszkańców jednej, nawet najmniejszej miejscowości. W zależności od wykształcenia, zamożności, pochodzenia i własnych przekonań, również na temat ekologii, opinie na temat odtworzenia miejscowych terenów leśnych mogą być diametralnie różne. Dlatego zabiegając o lokalną akceptację społeczną, warto zaangażować w rozmowy specjalistów ds. dialogu społecznego lub negocjatorów. Odpowiednio poprowadzone spotkanie oraz rzetelne wyjaśnienie wszystkich kwestii może przekonać do projektu osoby sceptycznie do niego nastawione.

**Bierna – lub nawet wroga – postawa lokalnych społeczności jest w średniej i długiej perspektywie największym zagrożeniem dla odtwarzanego lasu.**

PO TRZECIE

# PAMIĘTAJ PO CO SADZISZ LAS

**Planując zalesianie należy mieć na uwadze cel projektu i zaplanować go tak, aby spełniał ten cel możliwie najlepiej.**

Jeśli celem jest redukcja emisji CO<sub>2</sub> to należy uwzględnić fakt, że naturalne lasy mieszane o dużej różnorodności biologicznej pochłaniają i magazynują znacznie więcej CO<sub>2</sub> i lepiej łagodzą zmiany klimatyczne niż monokulturowe plantacje. Lasy mieszane cieszą się również większym uznaniem amatorów leśnych wycieczek.



## HISTORYCZNIE W POLSCE WIELE LASÓW SADZONO Z MYŚLĄ O JAK NAJLEPSZYM, ŁATWYM DO POZYSKANIA SUROWCU, NIE UWZGLĘDNIAJĄC POTRZEB ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

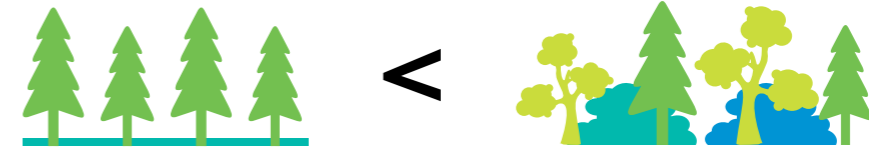


Efektom są monokultury sosnowe i świerkowe, które nie przynoszą zasadniczych korzyści dla różnorodności biologicznej.



Krótkowzroczna polityka nie uwzględniająca wiedzy naukowej doprowadziła do tego, że obecne monokulturowe drzewostany nie spełniają nawet założonej roli produkcyjnej - nieodpowiednie siedlisko uniemożliwiło im zdrowy rozwój.

Cel, jakim jest przywrócenie leśnej różnorodności biologicznej terenu, nie zawsze oznacza, że należy sięgać po te gatunki drzew, które rosły w danym obszarze wcześniej. Z wielu przyczyn – m.in. zmian klimatycznych, wymierania gatunków czy zmian w składzie gleby – może okazać się to działanie nieskuteczne. Warto zasięgnąć opinii specjalistów i wspólnie zastanowić się, czy nie zmienić przywracanego składu gatunkowego na inne gatunki rodzime.



**IDEALNYM REZULTATEM JEST TAKA MAKSYMALIZACJA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ, W KTÓREJ POD UWAGĘ BRANE SĄ OBECNE I PRZYSZŁE OGRANICZENIA KLIMATYCZNE.**

Cele, dla których dany teren ma być zalesiony, powinny być określone na początku projektu oraz każdorazowo skonsultowane ze społecznościami lokalnymi (patrz Zasada nr 2). Kluczową kwestią jest ich dobre uzasadnienie oparte na solidnej wiedzy naukowej i najlepszych praktykach.

**Zawsze należy też pamiętać o zasadzie – zalesianie nie może szkodzić lokalnym społecznościom, rodzimym ekosystemom i wrażliwym gatunkom.**

# PO CZWARTE NIE SADŹ BYLE GDZIE

**Najlepiej sadzić lasy tam, gdzie kiedyś już były i unikać prób zalesiania miejsc, w których las nigdy nie rósł.**

Odtworzenie lasu w dawnym jego miejscu pomaga zachować lokalną różnorodność biologiczną, wspiera sekwestrację CO<sub>2</sub> oraz zatrzymuje pustynnienie.



## CO TRZEBA ZROBIĆ PRZED WYBOREM TERENU DO ZALESIENIA?



sprawdzić biologiczną historię danego miejsca, czyli to, czy na danym terenie rósł w przeszłości las – jeśli rósł, to jest to dobra wiadomość,



przeanalizować wraz z ekspertami potencjalne wpływy zalesienia na wody gruntowe i różnorodność biologiczną terenu,



przeanalizować wpływ zalesienia na lokalną gospodarkę i jakość życia mieszkańców,



sprawdzić, jak blisko gruntów planowanych do zalesiania znajdują się inne lasy i rozważyć ewentualne połączenie ich w jeden kompleks leśny lub stworzenie stref buforowych, korytarzy i ostoi umożliwiających gatunkom rodzimym migrację między pozostałościami lasu i rozszerzenie ich rozmieszczenia.

Nie należy planować sadzenia lasów na torfowiskach. Torfowiska magazynują w sobie ogromne ilości CO<sub>2</sub> – gdyby posadzono na nich drzewa, zgromadzony tam dwutlenek węgla zostałby uwolniony do atmosfery.

Z tego właśnie względu eksperci – w kontekście redukcji emisji – wskazują, że w polskich warunkach ochrona torfowisk jest znacznie skuteczniejszym, pewniejszym i szybszym sposobem kompensacji emisji dwutlenku węgla niż sadzenie lasów.



## LASÓW NIE NALEŻY TAKŻE SADZIĆ NA ŁĄKACH

Choć nieraz może wydawać się to korzystne dla krajobrazu i walorów wypoczynkowych danego miejsca, to zastąpienie łąki lasem często może przynieść więcej środowiskowych szkód niż pożytku. Łąki charakteryzują się dużą różnorodnością biologiczną i są siedliskiem dla wielu zagrożonych gatunków roślin i zwierząt. Dodatkowo one także przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla pod ziemią.



PO PIĄTE

# ZANIM ZASADZISZ, SPRAWDŹ CZY SAMO NIE UROŚNIE LEPIEJ

**Nieraz, zamiast sadzić nowe drzewa, lepiej jest pozwolić naturze działać samodzielnie.**

Naturalna regeneracja w odpowiednich warunkach terenowych i krajobrazowych może okazać się bardziej skuteczna i tańsza niż planowe zalesianie.



## DLATEGO ROZPOCZYNAJĄC PROJEKT ODTWORZENIA TERENÓW ZIELONYCH WARTO – RAZEM ZE SPECJALISTAMI – SPRAWDZIĆ, CZY LAS JEST ZDOLNY DO SAMOISTNEGO POWROTU.



Jeśli tak, to najlepszym rozwiązaniem jest ewentualna pomoc naturze i działania przyspieszające regenerację.

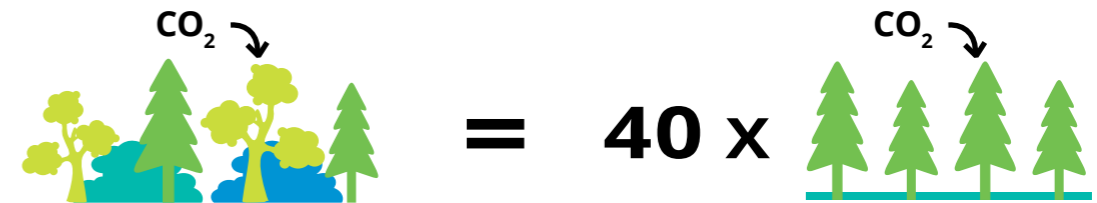
**PPA**

Należy również pomyśleć o ochronie danego terenu np. przed wypasami lub pożarami, a rozwiązaniem najlepszym jest utworzenie Obszaru Chronionego Prywatnie (Privately Protected Areas – PPA), który może być zarządzany przez osoby fizyczne, organizacje pozarządowe, instytucje prywatne lub firmy.

**Dzięki PPA można zaplanować i wdrożyć odpowiednie działania ochronne w średniej i długiej perspektywie.**



Jeśli konkretna sytuacja na danym terenie tego wymaga i potwierdzają to opinie ekspertów, warto wspomóc naturalne „dziczenie” lasu dosadzeniem selektywnie wybranych gatunków drzew.



**BADANIA NAUKOWE DOWODZĄ, ŻE SEKWESTRACJA CO<sub>2</sub> W LESIE, KTÓRY SAMODZIELNIE I NATURALNIE SIĘ ODRODZIŁ, MOŻE BYĆ NAWET 40 RAZY (SIC!) WYŻSZA NIŻ W MONOKULTUROWYCH PLANTACJACH LEŚNYCH.**

Samoistna odnowa jest też – to zrozumiałe – znacznie tańsza niż sadzenie drzew – według różnych szacunków od prawie 40 do 80%. Co więcej, dzięki takiemu odrodzeniu lasu jego mikroklimat jest lepiej zachowany i nie niszczy się wrażliwej leśnej gleby, a młode pokolenie drzew jest lepiej dostosowane do lokalnych warunków i zróżnicowane genetycznie.

# PO SZÓSTE NIE SADŹ BYLE CZEGO

Warto znaleźć w internecie witrynę [GlobalTreeSearch](#), w której można sprawdzić jakie drzewa są rodzime w Polsce oraz zidentyfikować zagrożone gatunki tak, aby je ewentualnie uwzględnić w projekcie zalesiania.



## SADŹ



Lasy mieszane z gatunkami rodzimymi – mają one większą zdolność do zachowania różnorodności biologicznej i tworzenia siedlisk dla dzikiej fauny i flory oraz mogą regenerować się samoistnie. Lasy mieszane są bardziej odporne na choroby, pożary i ekstremalne zjawiska pogodowe.



Miejscowe gatunki drzew, najlepiej takie, które samoistnie występują w promieniu kilku kilometrów od miejsca zalesiania. Przygotowując projekt związany z odtworzeniem terenów leśnych warto przygotować strategię komunikacji z lokalnymi interesariuszami.



Drzewa, które maksymalizują różnorodność biologiczną – „lubią się” z owadami i innymi zwierzętami, wspierają wzrost grzybów i żyją w symbiozie z innymi gatunkami drzew

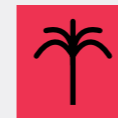


Drzewa, które – szczególnie na terenach silnie zdegradowanych – mają zdolność do przetrwania w niesprzyjających warunkach (silnie ubita ziemia, susza i chwasty)

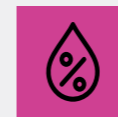
## NIE SADŹ



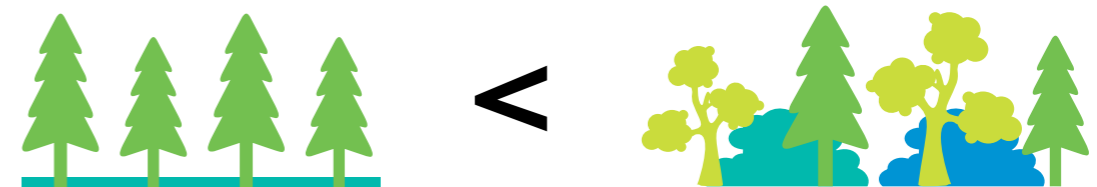
Monokultur leśnych - plantacje jednogatunkowe pochłaniają niewiele więcej węgla niż zdegradowane grunty, na których są sadzone



Gatunków egzotycznych – często stają się one inwazyjne i konkurują z gatunkami rodzimymi. Mogą przez to zmniejszać różnorodność biologiczną i zasoby wody.



Gatunków drzew, których wymagania siedliskowe są inne, niż może zaoferować wybrane przez nas miejsce. Nie sadźmy drzew wymagających żyznych gleb na ubogich piaskach, a wilgociolubnym gatunkom zapewnijmy odpowiednie stosunki wodne.



# PO SIÓDME ZDROWY LAS ZE ZDROWYCH NASION

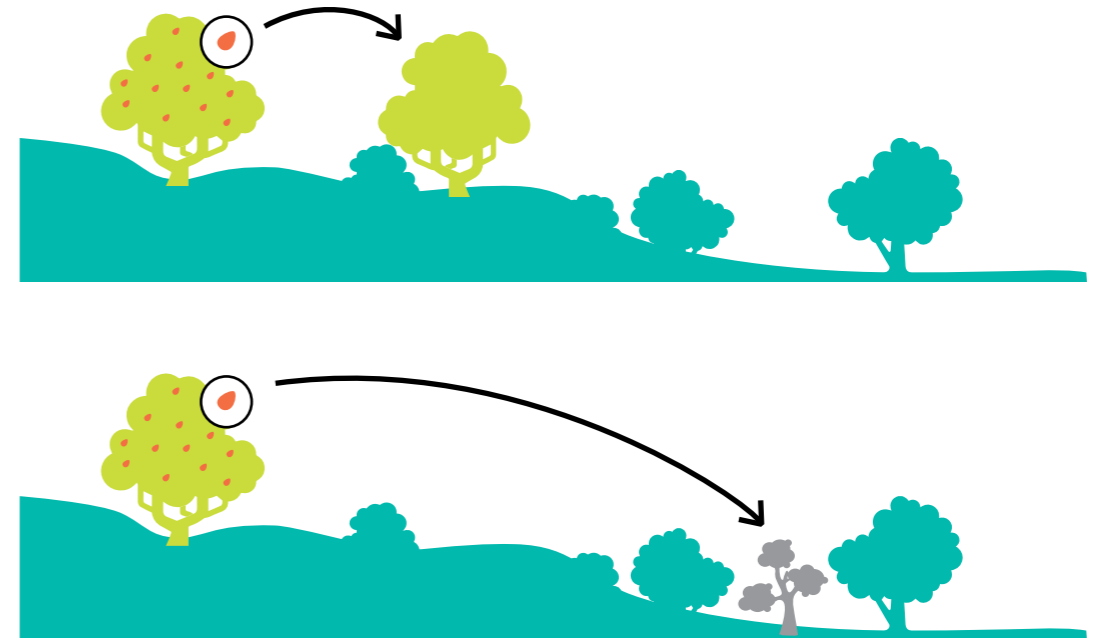
**Zdrowy las wymaga zdrowych nasion.**

Najbardziej odpowiednie nasiona to takie, które zbierane są losowo z populacji lokalnie występujących drzew.



## TA „LOKALNOŚĆ” JEST WAŻNA ZE WZGLĘDU NA PRZYSTOSOWANIE GENOTYPÓW DO MIEJSCOWYCH WARUNKÓW KLIMATYCZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH.

Eksperti podkreślają, że aby zapewnić odpowiednią różnorodność genetyczną, nasiona należy zebrać od co najmniej 30 drzew gatunków krzyżujących się i co najmniej 50 drzew gatunków samozapylających się.



**ROZMNAŻANIE WEGETATYWNE LUB STOSOWANIE NASION O NISKIEJ RÓŻNORODNOŚCI GENETYCZNEJ OBNIŻA ODPORNOŚĆ ODTWARZANYCH LASÓW**

**- SĄ ONE PODATNE NA CHOROBY I NIEZDOLNE DO PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO DŁUGOTERMINOWYCH ZMIAN ŚRODOWISKOWYCH.**

# PO ÓSME SADŹ Z GŁOWĄ I PLANUJ

Przygotowując się do zalesienia danego terenu należy uwzględnić wieloletnią perspektywę.



**EKSPERCI SZACUJĄ, ŻE OD PODJĘCIA DECYZJI  
O ZALESIENIU DANEGO TERENU DO PIERWSZEGO  
ZASIANEGO NASIONA MIJA CO NAJMNIJ ROK.**

Ten czas należy wykorzystać na pozyskanie odpowiednich nasion (patrz Zasada nr 7) lub sadzonek. Trzeba pamiętać, że wymagana ich liczba jest znacznie wyższa niż docelowa liczba drzew – tzw. wskaźniki konwersji nasion na sadzonki, a sadzonek na drzewa jest bardzo niski i uzależniony od gatunku.

**WARTO RÓWNIEŻ ODPOWIEDNIO WCZEŚNIEJ WRAZ  
ZE SPECJALISTAMI OPRACOWAĆ PLAN SIEWU, KTÓRY  
OBEJMUJE M.IN.:**



sposób przygotowania gleby



czas wysiewu, liczbę nasion/sadzonek



sposób siewu wraz z konieczną infrastrukturą



monitoring terenu po zasadzeniach/wysiewach.





# PO DZIEWIĄTE PYTAJ ZANIM ZASADZISZ

Planując zalesienia, należy połączyć naukową ekspertyzę specjalistów z „ludową” wiedzą lokalnej społeczności.



**SPECJALIŚCI ZALECAJĄ RÓWNIEŻ, ABY PRZED ROZPOCZĘCIEM DOCELOWEGO ZALESIANIA PRZEPROWADZIĆ PRÓBY NA MNIEJSZĄ SKALĘ. W TEN SPOSÓB MOŻNA SPRAWDZIĆ SKUTECZNOŚĆ WYBRANYCH ROZWIĄZAŃ I PLANOWANYCH TECHNIK.**

**TRADYCYJNA WIEDZA, ZDOBYWANA PRZEZ WIELE POKOLEŃ PRZEZ LUDZI MIESZKAJĄCYCH NA DANYM TERENIE, MOŻE OKAZAĆ SIĘ POMOCNA I NIE POWINNA BYĆ LEKCEWAŻONA**

**- TYM BARDZIEJ, ŻE CZĘSTO PRZEPROWADZENIE PRECYZYJNYCH BADAŃ TERENOWYCH I UZYSKANIE DOWODÓW NAUKOWYCH MOŻE BYĆ BARDZO KOSZTOWNE I DŁUGOTRWAŁE.**



Warto także pamiętać, aby po rozpoczęciu zalesiania monitorować teren i oceniać stopień odbudowy różnorodności biologicznej. Wskazaną metodą jest skorzystanie z tzw. wskaźników różnorodności biologicznej, którymi najczęściej są określone rośliny i ptaki. W wybraniu odpowiednich parametrów należy skorzystać z wiedzy ekspertów.



+



=



# PO DZIESIĄTE TO MOŻE SIĘ OPŁACAĆ

Z lasu da się czerpać dochody bez  
uszczerbku dla różnorodności  
biologicznej.



CZĘŚCIĄ KAŻDEGO PROJEKTU ZALESIANIA POWINIEN BYĆ PRECYZYJNY PLAN NA ZRÓWNOWAŻONY ŚRODOWISKOWO STRUMIEN DOCHODÓW, KTÓRE LAS W PRZYSZŁOŚCI MOŻE GENEROWAĆ.



Zorganizowana i dochodowa ekoturystyka, sprzedaż tzw. pożytków niedrzewnych (czyli nasion, jagód, grzybów i miodu) czy wreszcie coraz popularniejsze kredyty węglowe – to tylko przykłady „leśnego biznesu” i warto zasięgnąć porad ekspertów, aby konkretne rozwiązania przygotować dla konkretnego projektu.

